

Electronic Frontier Finland – Effi ry:n lausunto Yksityisen kopioinnin hyvityksen uudistaminen - Selvityshenkilön kyselyyn

Kysymys 1: Mitä teoksia ja muita suojan kohteita hyvitysvollisuuden tulisi koskea, kun otetaan huomioon tietoyhteiskuntadirektiivin 2 artiklan ja 5 artiklan 2 kohdan b alakohdan säännökset?

Hyvitysvollisuuden pitäisi koskea vain niitä teoksia, joiden yksityistä kopiointia ei ole teknisesti estetty, joista ei muuten ole maksettu lisenssin muodossa tai muuten ja joiden yksityisestä kopioinnista todistettavasti aiheutuu todellisia tulonmenetyksiä niiden tekijöille. Nykyisin on hyvin kyseenalaista aiheutuuko siitä sellaisia ylimalkaan, ja tutkimustiedon ja todisteiden puuttuessa sitä ei pitäisi maksaa lainkaan.

Kysymys 2: Minkälainen kopiointi yksityiseen käyttöön kuuluu mielestänne hyvitysvollisuuden piiriin ts. minkälaisten aineistojen kopiointi ja minkälaista tekniikkaa käyttäen?

Hyvitysvollisuuden piiriin pitäisi kuulua vain sellainen kopiointi, niin teoslajien kuin tekniikoidenkin osalta, josta todistettavasti aiheutuu tulonmenetyksiä niiden tekijöille.

Kysymys 3: Jos hyvitys toteutetaan tallennusalustamalla, niin mitkä laitteet, tallennusalustat ja palvelut tulisi sisällyttää hyvitysmaksun piiriin (esim. älypuhelin, tietokone, monitoimilaite, tallentava digisoitin, ulkoinen kiintolevy, muistitikku, ulkoinen tallennuspalvelu, tallennettava CD tai DVD, MP3-soitin)?

Tulisiko maksun koskea kaikkia laitteita, tallennusalustoja tai palveluita vai voitaisiinko jotain niistä sulkea maksun ulkopuolelle yleisesti tai joissain tapauksissa? Millä perusteella (ks. jäljempänä maksun suuruuteen vaikuttavista tekijöistä)?

Hyvitystä ei pitäisi toteuttaa tallennusalustamalla. Teoreettinen perustelu sille olisi tekijöille tulonmenetyksiä aiheuttavan yksityisen kopioinnin korrelaatio tallennusalustojen kapasiteetin tai hinnan kanssa, mutta nykytilanteessa sellaista korrelaatiota ei ilmeisestikään ole.

Kysymys 4: Olisiko tallennusalustamallin sijasta tai ohessa mahdollista periä hyvitysmaksua niiltä yksityishenkilöiltä, joilla on Suomessa laajakaista tai mobiililaajakaista (jäljempänä nettiliittymämalli), koska internetin kautta puhelimeen, tabletille, tietokoneeseen ja pilvipalveluun tehtävä kopiointi edellyttää jonkinlaista liittymää?

Onko nettiliittymämallilla mahdollista kerätä hyvitysmaksua kattavasti niiltä yksityishenkilöiltä, jotka voivat valmistaa kopioita yksityiseen käyttöön? Jos ei, mainitse esimerkkejä pois jäävistä tilanteista.

Ei. Nettiliittymillä ei ole yksityisen kopioinnin kanssa sen suurempaa yhteyttä kuin vaikkapa sähköllä, eikä liittymistä perittävä maksu olisi muutenkaan direktiivin mukainen.

Kysymys 5: Miten varojen kerääminen tulisi järjestää muissa kuin tallennus- ja tallennuspalveluissa tai nettiliittymämallissa niin, että varat voitaisiin viime kädessä kerätä vain niiltä yksityishenkilöiltä, jotka voivat valmistaa kopioita yksityiseen käyttöönsä?

Hyvitysvastuulla pitäisi olla mitään tekemistä sen kanssa, kuka voi valmistaa kopioita, vaan sen kuka niin tosiasiallisesti tekee. Mutta kummassakaan tapauksessa ei ole helppoa kuvitella mitään edes melkein toimivaa ja oikeudenmukaista tapaa kohdistaa maksua yksityishenkilöihin.

Kysymys 6: Tulisiko maksuvelvollisuus tallennus- ja tallennuspalveluissa kohdentaa kaikkiin laitteiden ja tallennuspalveluiden valmistajiin, maahantuojiin sekä toissijaisesti jälleenmyyjiin sekä palveluiden tarjoajiin, jotka myyvät tuotteita tai palveluita, joiden loppukäyttäjä voi olla yksityishenkilö?

Ei. Se ei kohdistuisi oikeudenmukaisesti, koska suurin osa laitteiden käytöstä on muuta kuin direktiivin tarkoittama yksityinen kopiointi, eikä mikään niiden mitattavissa olevista ominaisuuksista (hinta, kapasiteetti) ole missään suhteessa yksityisen kopioinnin määrään.

Kysymys 7: Kenen tulisi nettiliittymämallissa olla ensisijaisesti maksuvelvollinen ja periä maksua liittymien haltijoilta? Tulisiko maksua periä kaikista yksityishenkilöiden nettiliittymistä vai tulisiko maksun perimiseen tehdä rajauksia nettiliittymän nopeuden tai liittymän haltijan iän perusteella?

Jos tällaista maksua perittäisiin, tulisiko sitä periä vuosittain vai jollakin muulla aikavälillä?

Kyseessä olisi olennaisesti veronluonteinen maksu, eikä ole mitään ilmeistä syytä miksi missään mallissa pitäisi perustaa valtion budjetin ulkopuolinen rahasto tai delegoida rahojen keruuta jollekin muulle kuin verottajalle.

Kysymys 8: Jos hyvitys maksettaisiin budjettivaroista tai erillisestä rahastosta, minkä tahon tulisi huolehtia maksun keräämisestä?

Verottajan. Veronkaltaisten maksujen perimisen pitäisi kuulua vain viranomaisille.

Kysymys 9: Tulisiko maksun tason lähtökohtaisesti määräytyä tallennuskapasiteetin perusteella vai jollain muulla perusteella vai näiden yhdistelmänä?

Jos katsotte, että tallennuskapasiteetin sijasta tai ohessa olisi sovellettava muita määräytymisperusteita, niin mitä nämä perusteet olisivat ja millä perusteella niitä tulisi soveltaa?

Ainoa asiallinen määräytymisperuste olisi tutkimuksella todennettu korrelaatio yksityisestä kopioinnista aiheutuvaan tulonmenetykseen. Tallennuskapasiteetti ei nykytiedon valossa korreloi sen kanssa olennaisesti lainkaan.

Kysymys 10: Millä tavalla laitteiden monikäyttöisyyden ja tallennuslaitteiden ja tallentamiseen käytettävien välineiden rajan hämärtyminen tulisi ottaa huomioon hyvitysmaksullisia laitteita ja alustoja sekä palveluita määriteltäessä ja / tai maksun suuruutta määrättäessä?

Laitteiden monikäyttöisyyden takia niihin kohdistuva hyvitysmaksu ei kohdistuisi melkeinkään oikeudenmukaisesti yksityiseen kopiointiin tai siitä aiheutuvaan tulonmenetykseen tekijöille. Tästä seuraa suoraan ettei mikään sellainen hyvitysmaksu olisi toimiva ratkaisu.

Kysymys 11: Millä tavalla teknisten toimenpiteiden käyttäminen tulisi ottaa huomioon?

Teknisillä toimenpiteillä tehokkaasti suojattua sisältöä ei koske oikeus yksityiseen kopiointiin, joten sellaista ei lähtökohtaisesti tulisi ottaa huomioon hyvitysvastuuta määrättäessä. Siltä osin kuin kyse ei ole tehokkaasta toimenpiteestä, jonka kiertäminen on kiellettyä, tulisi arvioida toimenpiteiden

tosiasiallista vaikutusta kopiointiin.

Kysymys 12: Millä tavalla maksun suuruuden tulisi määräytyä nettiliittymämallissa?

Nettiliittymämallia ei pitäisi käyttää lainkaan. Se ei ole direktiivin mukainen eikä sitä voisi mitenkään määrätä oikeudenmukaiseksi suhteessa kopiointiin.

Kysymys 13: Missä tilanteissa haitan voitaisiin katsoa vahingon olevan vähäinen ja millä perusteella? Olisiko määriteltävä tällaisen vahingon kynnyсарvo, ja jos olisi, niin mikä se voisi olla?

Jos tutkimus osoittaa vahingon olevan merkityksettömän pieni oikeudenhaltijan tuloihin nähden, sitä voitaisiin pitää vähäisenä. Vähäisenä voitaisiin pitää myös mahdollisia oikeudenkäyntikuluja pienempiä vahinkoja: on kohtuutonta jos oikeudenkäyntikulut säännönmukaisesti ylittävät määrätyn rangaistuksen tai korvauksen.

Kysymys 14: Millä tavalla päätöksenteko hyvitysmaksun piiriin kuuluvista laitteista, tallennusvälineistä ja palveluista tulisi järjestää? Millä tavalla hyvitysmaksun suuruudesta tulisi päättää? Tulisiko yksityisen kopioinnin kokonaismäärää tarkastella nykyisenkaltaisilla yksityistä kopiointia koskevilla tutkimuksilla?

Mitään laite- tai palvelukohtaista hyvitysmaksua ei pitäisi ylimalkaan ottaa käyttöön. Yksityisen kopioinnin määrää tulisi tutkia, mutta tutkimuksessa pitäisi selvittää sen todelliset vaikutukset oikeudenhaltijoiden tuloihin, eikä vain olettaa että ilman sitä sama määrä kopioita tehtäisiin maksullisesti markkinahintaan.

Kysymys 15: Mikäli hyvitysmaksu tulisi mielestänne toteuttaa esimerkiksi erillisellä rahastomallilla tai nettiliittymämallilla, niin millä perusteella ja minkälaisella päätöksentekomekanismilla hyvitysmaksun määrästä tulisi päättää?

Hyvitysmaksua ei tulisi toteuttaa millään erillisellä rahastomallilla tai nettiliittymämallilla.

Kysymys 16: Onko Suomen hyvitysmaksutaso kokonaisuutena (vuonna 2024: 11 miljoonaa euroa, vuonna 2025: 5,5 miljoonaa euroa) oikea suhteessa oikeudenhaltijoille aiheutuvaan vahinkoon?

Tästä ei ilmeisesti ole olemassakaan tuoretta, luotettavaa tutkimustietoa. Todennäköisesti kumpikin summa on kuitenkin aivan liian suuri, jos vahinko lasketaan tosiasiallisen tulonmenetyksen mukaan eikä olettamalla että yksityisestä kopioinnista muuten maksettaisiin ns. markkinahintaa tms.

Kysymys 17: Miten mahdollinen vapautus hyvitysmaksusta tai maksetun hyvitysmaksun palautus olisi järjestettävä, jotta vapautuksen tai palautuksen saaminen olisi tosiasiallisesti mahdollista, eikä kohtuuttoman vaikeaa?

Jos hyvitysmaksumenettelyyn mennään, siitä vapautumiseen pitäisi olla helppo ja toimiva menettely, myös yksityishenkilöille jotka eivät yksityiseen käyttöön kopiointia tee. Mitään ilmeistä toimivaa tapaa tähän emme osaa ehdottaa.

Kysymys 18: Tulisiko työnantajan työntekijän käyttöön hankkimien / vuokraamien älypuhelimien, joiden haltijana on luonnollinen henkilö, kuulua hyvitysmaksun piiriin, ja millä tavalla maksun keräämisen tällaisten puhelimien osalta tulisi tapahtua? Miten työntekijöiden käytössä oleviin kannettaviin tietokoneisiin tulisi suhtautua?

Maksun periminen työvälineistä sillä perusteella, että niitä voi käyttää yksityiseen kopiointiin, olisi olennaisesti työnantajiin ja epäsuorasti työn tekoon kohdistuva vero. Se että moista tarvitsee edes harkita osoittaa jo koko hyvitysmaksuajatuksen olevan toimimaton.

Kysymys 19: Onko hyvitysmaksun kerääminen mahdollista, jos yksityishenkilö ostaa

tallennuslaitteen tai -alustan ulkomaisesta verkkokaupasta? Entä silloin, jos yksityishenkilö hankkii tallennuspalvelun (pilvipalvelu) ulkomailta?

Miten tällaista toimintaa voidaan valvoa? Mikäli tätä ei voida valvoa, olisiko tarkoituksenmukaisempaa kerätä hyvitysmaksua tallennuslaitteiden sijasta tai ohessa sellaisilta luonnollisilta henkilöiltä, joilla on laajakaistaliittymä Suomessa?

Hyvitysmaksun kerääminen ulkomailta hankituista laitteista tai palveluista olisi käytännössä mahdotonta tai ainakin hyvin vaikeaa. Maksun kohdistaminen Suomessa olevaan laajakaistaliittymään ei kuitenkaan olisi toimiva ratkaisu, se ei kohdistuisi yksityiseen kopiointiin melkeinkään oikeudenmukaisesti.

Kysymys 20: Jos hyvitysmaksuvelvollisuus koskisi tallennuslaitteiden ja -alustojen valmistajia, maahantuoja, myyjiä ja tallennuspalveluiden tarjoajia, niin miten maksu- ja tilitysvelvollisuus oikeudenhaltijoille olisi järjestettävissä niin, että sen aiheuttama kustannusrasitus ja hallinnollinen taakka olisi mahdollisimman pieni?

Jos katsotte, että maksu olisi kerättävissä keskitetyimmällä tavalla, niin miltä taholta ja miten maksun kerääminen ja tilitysvelvollisuus hoidettaisiin?

Hyvitysmaksua ei millään tavalla saisi kerättyä tehokkaammin ja kohdistettua oikeudenmukaisemmin kuin nykyinen budjettipohjainen ratkaisu.

Kysymys 21: Onko maksu- ja tilitysvelvollisuuden kannalta merkitystä, tapahtuuko tilitys yhdelle vai useammalle oikeudenhaltijoita edustavalle taholle?

Tuskin ainakaan suurta merkitystä. Ainoa ilmeinen porras olisi nollan (verotus) ja yhden tai useamman (erillisrahastomalli) välissä.

Kysymys 22: Onko näkemyksenne mukaan tältä osin tarvetta tehdä muutoksia tekijänoikeuslakiin?

Olisiko riittävää, jos laissa olisi säännökset yleisistä varojen tilitystä ja käyttöä koskevista perusteista, joita noudattaen hyvitysmaksuvarat keräävä ja/tai tilittävä taho (tai tahot) voisi päättää jakosuhteesta yksilöllisten tilitysten ja tekijöiden yhteisiin tarkoituksiin käytettävien varojen välillä sekä tilitysperusteista ja varojen jakamisesta?

Millä tavalla maksuvarojen tilitys oikeudenhaltijoille tulisi järjestää niin, että siitä aiheutuu mahdollisimman vähän hallinnollista taakkaa ja kuluja?

Suurta tarvetta lain muuttamiseen tältä osin ei ole, jos hyvityksen suuruus jatkossa perustetaan todelliseen, tutkimuksella todennettuun tekijöille kopioinnista aiheutuvaan ansionmenetykseen. Jos se osoittautuu merkityksettömän pieneksi, koko hyvitysmaksujärjestelmästä pitäisi luopua.

Kysymys 23: Millä tavalla tulisi määritellä varojen jakautuminen eri aloja edustaville oikeudenhaltijaryhmille?

Selvittämällä riippumattomalla tutkimuksella näille yksityisestä kopioinnista aiheutuvan todellisen tulonmenetyksen suuruus.

Kysymys 24: Onko näkemyksenne mukaan järjestön valvonnan osalta tarvetta tehdä muutoksia tekijänoikeuslakiin? Jos on, niin mitä muutoksia ja millä perusteella?

Ei tarvetta muutoksille jos nykyinen budjettirahoitteinen järjestelmä säilytetään.

Kysymys 25: Minkä järjestelmän tai järjestelmien yhdistelmän pohjalta (mahdollisine muokkauksineen) hyvitys tulisi ensisijaisesti järjestää tarvittavine muutoksineen:

- tekijänoikeuslaissa ennen vuotta 2015 noudatetun tallennusalustamallin pohjalta,
- nykyisin voimassaolevan budjettimallin pohjalta,
- Leikolan ns. kolmipistemallin pohjalta,
- Wessbergin rahastomallin pohjalta,
- nettiliittymämallin pohjalta vai
- kokonaan jonkun muun mallin pohjalta? (vastaukseen mallin nimi tai viittaus aiemmissa vastauksissa esitettyyn)

Parasta olisi luopua koko hyvitysmenettelystä, koska sen tarkoitus on olennaisesti kadonnut.

Kysymys 26: Onko olemassa jotain olennaisia näkökohtia, joita ei ole kysytty, mutta jotka katsotte tarpeelliseksi tuoda esiin?

Viitteistä ei löydy tuoretta tutkimustietoa, joka osoittaisi yksityisen kopioinnin yhä aiheuttavan merkittäviä todellisia tulonmenetyksiä oikeudenhaltijoille. Jos sellaista ei löydy, siihen perustuvasta hyvityksestä pitäisi luopua kokonaan. Sitä ei pitäisi kohdella saavutettuna etuna, jonka tarkoitus on tuoda oikeudenhaltijoille tuloja, joita nämä eivät saisi vaikkei yksityistä kopiointia tapahtuisikaan.

Electronic Frontier Finland – Effi ry

Toiminnanjohtaja Tapani Tarvainen <tapani.tarvainen@effi.org>